

Projektbeskrivelse

DANMARKS FLYVEHISTORISKE MUSEUM

VÆRLØSE

Forord

Med dette hæfte ønsker **Foreningen Danmarks Flyvehistoriske Museum, Værløse** med en indledende projektbeskrivelse at påvise de helt enestående muligheder, der med overdragelsen af Flyvestation Værløse til Furesø Kommune, findes for - blot 17 km fra Københavns centrum – på dansk jord for første gang at etablere et nutidigt flyvehistorisk museum af samme høje klasse som dem, man finder i vore nabolande.

Foreningen Danmarks Flyvehistoriske Museum, Værløse er fra kommunalt hold blevet opfordret til at "tænke stort" og til at "fastholde den store vision". Det er udfordringer, som vi med glæde tager op. Vi har den fornødne frivillige ekspertise på det flyvehistoriske og –tekniske område og en handlekraftig og aktiv bestyrelse, der er rede til at samarbejde med Furesø Kommune, Kulturministeriet, Kulturarvsstyrelsen, Flyvevåbnets Museumskommission, Tøjhusmuseet og andre nationale og internationale flyvemuseer, institutioner og organisationer.

Danmarks Flyvehistoriske Museum (herefter også **DFM**) vil blive en overordentlig værdifuld turistmæssig og folkelig attraktion ikke blot for Furesø Kommune, hovedstadsområdet og Øresunds-regionen, men for hele nationen. **DFM** vil kunne bidrage med værdifuld viden til skoleungdommen om den teknologiske udvikling indenfor flyvningen samt om den historiske udvikling, f.eks. i forbindelse med Besættelsen og Den Kolde Krig m.m.

DFM vil blive et tiltrængt, værdifuldt element i formidlingen af dansk flyvnings histories kulturarv. Samtidig vil **DFM** bidrage til at bevare offentlighedens opmærksomhed på dansk militærflyvning – også øst for LilleBælt, efter at alle operationelle fly og enheder er blevet forlagt til Jylland. Dette har selvsagt betydning for stimulering af rekrutteringen

til Forsvaret blandt den mere end halve befolkning, der trods alt bor i den østlige del af landet.

Vi fremlægger hermed i forkortet version vore visioner og planer for etableringen af **Danmarks Flyvehistoriske Museum, Værløse**.

Fototjenesten, FSN Værløse

Danmarks Flyvehistoriske Museum – og naturen

Flyvestation Værløse skifter som bekendt status fra militær flyvestation til civil anvendelse pr. 01.01.07 med overdragelsen til den kommende Furesø Kommune. Der er af Danmarks Naturfredningsforening formuleret et fredningsforslag for næsten hele området. I dette initiativ er der taget højde for oprettelse af **DFM**.

Der er ingen konflikt mellem flyvestationen udlagt som grønt område og et flyvemuseum – tværtimod. Flyvning har altid udfoldet sig fra naturskønne områder med høj himmel og vidt udsyn. **DFM** vil kombinere oplevelsen af det tekniske og historiske aspekt og glæden ved den enestående natur, der omgiver brugerne.

Museets faciliteter - som f.eks. café, toiletfaciliteter, møde- og selskabslokaler m.m. - bør være til rådighed for et publikum, der ikke kun er interesseret i flyvningens historie, men som har naturoplevelsen som det egentlige mål for udflugten – og som et lokalt mødested lidt ud over det sædvanlige for Storkøbenhavns og Furesø Kommunes borgere.

Danmarks Flyvehistoriske Museum som kulturmiljø

Af Danmarks Naturfredningsforenings fredningsforslag fremgår det, at områdets nyere kulturhistorie, der knytter sig til den militære anvendelse skal formidles – netop dette vil være en væsentlig del af opgaven for **DFM**.

Moderne museumsudstillingspraksis stræber mod det associationsskabende og narrative i udstillingsopbygninger og –rammer, hvor publikum kan leve sig ind i de helheder og oprindelige omgivelser, hvor de udstillede effekter brugtes. En optimal oplevelse af historiske militærfly består bl.a. i samspillet mellem flyene og de ”kulisser”, som flyene opererede i – og ikke kun i inaktiv defilering forbi flyvemaskiner, klemt inde i en eksisterende eller nyopført hal.

Et museum over dansk militærflyvning bør formidle historien ved at opbevare og fremvise flyene i et autentisk kulturmiljø – en typisk flyvestation.

Her er opstået en enestående mulighed for at opbygge et museum på det, der er Danmarks ældste intakte flyvestation. Værløse har været

base for militærfly siden 1934. Flyvepladsen blev angrebet af tyske fly 9. april 1940 og var efterfølgende tysk flyveplads under Besættelsen. I efterkrigstiden var Værløse en af vore vigtigste ”fremskudte” baser i Den Kolde Krig bl.a. som udgangspunkt for rekognosceringsmissioner langt ud i Østersøen – og for utallige redningsmissioner, Grønlands-flyvninger og flyvninger for Kongehuset og Folketinget, ligesom Flyvematerielkommandoen igennem årene her udførte et kolossalt arbejde med implementering og opdatering af Flyvevåbnets fly.

Flyvestation Værløse har således været en hovedhjørnesten i dansk militærflyvning gennem mere end 70 år.

Derfor er **DFM** ikke KUN et sted til at fremvise historiske fly, men er tilmed placeret på en intakt flyvestation, der i sig selv er en bevaringsværdig ”museums-genstand”.

Det nordøstlige område af Flyvestation Værløse med hangar 46, de nærmeste to shelters, terminalen med den tilhørende bunker, hangar 72 og autogården tilsammen med omliggende rullebaner og standpladser udgør et sammenhængende kulturmiljø - et autentisk kulturspor.

DDO, copyright COWI

Målet for Danmarks Flyvehistoriske Museum

Inden for denne ramme er det bl.a. meningen at kunne fortælle:

- 1) Historien om Flyvevåbnet - og Hærens og Søværnets Flyvetjenester - gennem Flyvestationens arkitektur, natur og lay-out, omfattende hangarer og de to shelters, med opstillede "opladte" kampfly, incl. hjælpeværktøjer, stiger og brandslukkere, våbenlast og droptanke – alt det isenkram, der typisk støttede flyene i deres daglige operationer.

Med arbejdende værksteder vil publikum kunne se, hvorledes fly serviceres og er konstrueret. Som det praktiseres på udenlandske flyvemuseer kan man forestille sig en skoletjeneste, der formidler flyvningens historie til lokale skoler, tekniske skoler o.m.a. I sommerperioden vil nogle fly kunne placeres udendørs, så publikum kan opleve dem i "rette element" .

- 2) Historien om alle de civile opgaver, Flyvevåbnet har løst for samfundet, primært Grønlandsflyvningerne, søredning, nødhjælpsflyvninger, flyvninger vedrørende miljøbeskyttelse, flyvninger for Folketing og Kongehus, m.m.
- 3) Historien om selve Flyvestation Værløse, inkl. angrebet den 9. april 1940, besættelsen og som en dokumentation af en væsentlig del af Danmarks forsvar under Den Kolde krig - de store udvidelser efter krigen.

På sigt skal der opbygges arkiver (foto, dokumenter, video m.m.) over både flyvestationens og Flyvevåbnets virke, personel, historie og flyvende materiel, ligesom indrettelse af foredrags- og fremvisningsmuligheder i tilbygningen til hangar 46 vil stimulere den offentlige interesse i dansk militærflyvnings historie. I forskningsøjemed kommer synergieffekten mellem flyvemuseet og Flyvevåbnets Bibliotek i Jonstruplejren umiddelbart syd for Flyvestation Værløse som en væsentlig sidegevinst. Dette bibliotek er en offentligt tilgængelig institution med forskningsstatus og 35.000 bind om flyvning.

At kunne inddrage publikum i oplevelsen af disse scenarier og den stemning, der karakteriserede en flyvestation, vil være den optimale museale oplevelse. Disse muligheder er alle tilstede på Flyvestation Værløse.

De eksisterende fysiske rammer bør bevares stort set i deres nuværende skikkelse. Evt. fremtidige behov for ekstra m² kan ske inden for museets rammer ved tilflytning af eksisterende bygninger fra andre steder, f.eks. hangar 7, der er placeret i flyvestationens sydvestligste hjørne. Det er en tidligere polsk hangar, bragt hertil af tyskerne. Den er rummelig, historisk interessant og bevaringsværdig. Overordnet må enhver tilføjelse arkitektonisk være underlagt hensynet til bevarelse af indtrykket af en typisk dansk flyvestation.

Hvor museet i en opstartsfasen nok vil have speciel fokus på Flyvestation Værløses rolle inden for dansk militærflyvning, er der her et indlysende potentiale til, over tid, at museet kommer til at omfatte alle aspekter af dansk militærflyvning.

Her vil man i ideelle rammer med tiden kunne realisere et længe tiltrængt "dansk militærflyvnings Kold-Krigsmuseum" på en historisk prægnant lokalitet, der ligger tæt på det størst mulige publikumsunderlag i et enestående naturområde - og Furesø Kommune vil blive hjemsted for en attraktion, der bevarer Værløses historiske bånd til Forsvaret og flyvningen.

Foreningen forventer, at der i tilknytning til flyvemuseet kan blive tale om et meget begrænset antal flyvninger med støjsvage veteranfly, samt fortsættelse af flyvningerne med Tøjhusmuseets DC-3 (C-47), K-682, bygget i 1944, drevet af Foreningen For Flyvende Museumsfly. Disse flyvninger (sæson 1. maj- medio oktober) vil for ganske mange mennesker være en del af den rekreative og museale oplevelse. Den begrænsede motorstøj fra sådanne veteranfly vil næppe kunne høres p.g.a. de omgivende bebyggelsers motoriserede livsform.

Det er meget vigtigt for formidlingen af disse dele af Danmarkshistorien, at flyvningens kulturhistorie ikke blandes sammen med museums-genstande, der er flyvningen uvedkommende, og at tilstrækkelige omgivelser er til rådighed.

Brugen af området til denne formidling er ikke i modstrid med eller til hinder for anden benyttelse af området til naturgenopretning, naturpleje og naturoplevelser, men harmonerer derimod sammen med disse muligheder med principperne indenfor begrebet: oplevelsesøkonomi.

Udstillingsmateriel

Fly

En række af vore historiske fly samt S-61A (der står for udfasning inden for den nærmeste fremtid) har haft Flyvestation Værløse som hjembase hele deres tjenestetid – og er således en integreret del af Flyvestation Værløses historie. Det gælder (ud over S-61A): PBY-6A, C-47A (efter 1956, Kastrup-perioden), S-55C, Firefly (efter hjemtagning og restaurering), Alouette III, Proctor, KZ II, KZ VII og Chipmunk.

Ligeledes må på sigt en Spitfire, der i sin sidste periode tjente i ESK722, siges at være selvskrevet til udstilling på Værløse. Samling af en Lynx er undervejs i Pensionistforeningens regi p.t.

Disse typer udgør en naturlig kerne i udstillingsmateriellet, når DFM fra begyndelsen fokuserer på Flyvestation Værløses efterkrigshistorie.

Til belysning af flyvestationens rolle som deployeringsbase under den kolde krig bør der ved/i de to shelters opstilles en RF-/F-35 og en TF-100F eller en CF-104(D), ligesom stationsflightens materiel bør repræsenteres af en T-33A.

Hvor der i øvrigt er bevaret mindst to eksemplarer af en type, bør ét opstilles i **DFM**. Det gælder således CF-104, F-86D, RF-84F, F-84G, Meteor F.Mk.IV, Meteor F.Mk.8. og L-18.

På sigt må det være naturligt, når **DFM** de facto er overgået til at være dansk militærflyvnings Kold-Krigs-museum, at også de jagertyper, som kun er bevaret i et enkelt eksemplar - Hunter og resterende Meteor-varianter - opstilles her, så man på dette historiske, centrale og publikumsnære sted kan fremvise et så samlet billede af dansk militærflyvnings historie som muligt.

Mellemkrigsårene vil kunne repræsenteres af fly som Tiger Moth, Dankok, Avro 504N, der alle var baseret på Sjælland. Det eksisterende fuselagestel til en Fokker D.XXI vil være et oplagt udgangspunkt for en - for publikum tilgængelig - genopbygningsopgave i det arbejdende værksted – og dermed stå som et mindesmærke for 9. april 1940.

I tilknytning til flyene er det af største betydning, at der bevares værkstedsfaciliteter til den nødvendige vedligeholdelse af materiellet.

Disse faciliteter omfatter såvel bygninger som redskaber/værktøj. Et vedligeholdelsesaspekt blandt mange er servicering af understel på de af flyene, der skal kunne flyttes rundt.

Som en del af museets dokumentationsopgave og arbejde med at genoprette udstillingsmateriellet på museal korrekt vis er det afgørende, at der etableres mulighed for maling af fly. De faciliteter, som nu findes hos Malerværkstedet, HVK Værløse (malerhal, serigrafiværksted til fremstilling af bl.a. betjeningsymboler og heraldiske mærker, stencilmaskiner m.m.) bør bevares/overflyttes, så der kan arbejdes med korrekt genopmaling af de mange fly, der har været udsat for usaglige behandlinger gennem årene. Dette og vedligeholdelsesværkstedet, kan være en del af det arbejdende værksted til glæde og oplysning for publikum.

Komponenter som flymotorer, propeller, katapultsæder, flysimulatorer (til publikums afprøvning) m.m. bør ligeledes have en fremtrædende plads i museet.

Andet materiel

Det er vigtigt, at der bevares jordmateriel og flyophæng i tilstrækkelig omfang og i et karakteristisk udvalg. Dette gælder bl.a. køretøjer (traktor, tankvogn, brandkøretøj m.m.), pylons, droptanke, våbenophæng, stiger til fly m.m. – alt det, der udgør arbejdsredskaber og kulisser omkring de primære udstillingsobjekter.

Derfor bør der allerede nu startes "øremærkning", indsamling og deponering af disse effekter, så de ikke skrottes, sælges, forlægges til andre flyvestationer eller forsvinder på anden vis

Andre aspekter

En af museets vigtige opgaver efter etablering bør være at tage/støtte initiativer til at supplere og komplettere samlingerne. F.eks. at bringe en type tilbage, hvis fravær udgør en alvorlig mangel blandt vore historiske militærfly: F-100D, som udgjorde kernen i vore jagerbombereskadriller i en lang årrække. Det ex-danske eksemplar (G-290), der er strandet i Italien, bør hurtigst muligt forhandles tilbage, hvor det hører hjemme.

Organisation og økonomi

På dette tidlige trin af projektet er det i sagens natur ikke muligt at give et konkret bud på organisatoriske og økonomiske forhold omkring **DFM**. Naturligvis er Foreningens bestyrelse opmærksom på, at afklaringen af disse aspekter er helt afgørende for, hvorledes **DFM** vil blive realiseret.

Efterfølgende skal bestyrelsen opstille en uprioriteret – og næppe udtømmende - række overvejelser om den strategiske beslutningsproces:

1. Afklaring af visionens indhold, f.eks. et museum, der bliver økonomisk og funktionelt selv bærende inden for en periode af f.eks. 5 år fra opstart.
2. Afklaring af karakter og indhold af de fysiske rammer for museet. Startopstilling og udbygningspotentiale.
3. Afklaring af tilgængeligheden af de fysiske udstillingsobjekter og deres kontekstobjekter – bredden i museets spændvidde.
4. Afklaring af, hvilke protektorinstanser, henholdsvis sponsergrupper, der skal søges inddraget – henholdsvis en identifikation af, hvad ”modydelsen” kunne tænkes at være.
5. Afklaring af, hvorledes tilvejebringelse af en minimumsstartkapital kan gennemføres og hvilke utraditionelle metoder, der her kunne tænkes iværksat.
6. Afklaring af, hvad det oplevelsesøkonomiske aspekt betyder for ”the grand design”: Direkte fremvisning, indsigtsskabelse, baggrundsinformation, underholdning, naturoplevelse, skabelse af et ”komme-igen-behov”, merchandising (især af dokumentarisk art).
7. Afklaring af, hvorledes de forskellige interesseorganisationer og interessegrupper kan medvirke eller støtte op omkring museets konkrete etablering. Fælles produkter i stil med samarbejdet med DC-3 Vennerne og veteranflyene.
8. Afklaring af værtskommunens mulige støtte ”in kind”.
9. Opstilling af en strategi-rammeplan for de enkelte aspekters indbyrdes procesmæssige sammenhæng og mulige tidsmæssige bindinger.

Overvejelser om nødvendigheden af gennemførelse af en minimum-budget analyse:

Der er mange udgifter til etablering, henholdsvis drift af museet og det er nødvendigt at forholde sig kritisk og realistisk for at gennemføre det muliges kunst. Følgende elementer bør indgå i overvejelserne:

1. Museumsbygningerne.

- a. Funktionsdueligheden og brandsikring af bygningerne.
- b. Adgangsveje.
- c. Parkeringsmuligheder.
- d. Skiltning.
- e. Belysning.
- f. Aflåsning og afsikring.
- g. Udenomsarealer.
- h. Vedligeholdelse.
- i. Miljøkrav og godkendelser.
- j. Bindinger på anvendelsen.
- k. Bindinger i relation til indretning og evt. ombygning.
- l. Bindinger på evt. udbygning.
- m. Bindinger på anvendelse af udenomsarealer, herunder til forsyning med mad og drikke til besøgende.

2. Udstillingsobjekterne.

Visionen er at udstille fly og fremvise et typisk flyvestationsmiljø – samt at sætte dette ind i den ramme, der omfatter, hvad flyvning har betydet for det danske samfund til forskellige tider. Denne vision kræver, at der skaffes både økonomiske og praktiske muligheder for:

- a. Evt. økonomisk kompensation for erhvervelse.
- b. Adskillelse og transport.
- c. Magasinering.
- d. Registrering.
- e. Renovering.
- f. Klargøring.
- g. Opstilling og vedligeholdelse.

3. Dokumentation.

Tilvejebringelse, organisering og relatering af dokumentation, henholdsvis af objekter, men tillige af deres indbyrdes samvirke og betydningen for det danske samfund. En strategi for opbygningen af dokumentation skal bl.a. omfatte:

- a. Identifikation og erhvervelse og håndtering af evt. ophavsretsforhold. vedr. eksisterende dokumentation.
- b. Nyetablering af dokumentation.
- c. Klassifikation og relatering.
- d. Klargøring og målretning.
- e. Arkivering.
- f. Merchandising.

4. Museumsetablering og drift.

Afledte økonomiske konsekvenser af etablering af publikumsbetjening, PR, annoncering og daglig drift af museet, der bl.a. omfatter følgende komponenter:

- a. Fremstilling af tryksager.
- b. Mulig annoncering og forsk. former for PR-virksomhed.
- c. Biletstrategi og –system.
- d. Indretning og ophæng af beskrivelser og objekter, deres indbyrdes relationer og kontekst.
- e. Multi-medie anvendelse.
- f. Belysning.
- g. Opvarmning.
- h. Rengøring.
- i. Vedligehold af bygninger, henholdsvis udenomsarealer.
- j. Publikumsbetjening.
- k. Renovation.
- l. Dokumentationsmateriale og dokumentationssøgning.
- m. "Biograf".
- n. Fremvisningsfunktion.
- o. Cafeteriafunktion.
- p. Oplevelses-økonomi-faciliteter
- q. Samarbejde incl. økonomisk samarbejde med andre museer og foreninger.

Overvejelser om dokumentationsstrategi og –organisation

Det er en nødvendig side af museets funktion, at satse meget målrettet på indsamling af eksisterende dokumentation, nyetablering af dokumentation via interviews, fotos, video og analyse af diverse kildemateriale og ikke mindst at tilvejebringe en organisatorisk ramme herfor, så den indsamlede dokumentation kan anvendes til at skabe indsigt og interesse for flyvningen og dens mange aspekter. Nøgleordene kunne her være, at "indsigt, dokumentation og involvering" skal bære museet fremad og give det en behørig plads og forskellighed i museumsverdenen.

Nogle komponenter, som her kunne være af interesse:

1. Identifikation af eksisterende dokumentation: Beskrivelser, billeder, film, statistik og beretninger.
2. Adgang og betingelser herfor til eksisterende dokumentation.
3. Mobilisering af private og lokale arkivalier.
4. Overordnet klassifikation, arkivering og relatering.
5. Opbygning af arkiv.
6. Opbygning af informationssøgningsfaciliteter.
7. Nyetablering af dokumentation via multimedie.
8. Anvendelse af dokumentation i relation til museumsobjekter.
9. Biograf-funktion.
10. PR-virksomhed.
11. Anvendelse af dokumentation til indsigtskabende virksomhed.
12. Udarbejdelse af analyser om flyvningens udvikling og betydning for det danske samfund.
13. Etablering af dokumentationssamarbejde.
14. Merchandising.
15. Igangsættelse og understøttelse af analyse- og forskningsprojekter.
16. Film, DVD og multimedie-samarbejde, herunder tillige internationalt.

Afrunding

Inspiration

Blandt verdens mange flymuseer findes gode forbilleder for det, som foreningen ønsker at medvirke til at opbygge på Flyvestation Værløse.

Et eksempel på et sådant er Duxford ved Cambridge i England. Duxford blev udpeget som base for jagerfly i 1924. Under Slaget om England var den en vigtig del af forsvaret af London, og den forblev RAF-flyvestation indtil nedlæggelsen i 1961. I dag er den en filial af Imperial War Museum, der her huser en imponerende samling - flyvende såvel som statisk udstillede - historiske fly med arbejdende værksteder, hvor publikum kan se, hvorledes fly er konstrueret og vedligeholdes. Der afholdes flyvestævner med propeldrevne fly, hvor publikumstilstrømningen tælles i snese af tusinder. En skoletjeneste underviser nye generationer i stedets og flyenes historie.

Duxford kan ses som et billede på **DFM's** muligheder, hvis alle gode kræfter forenes. Naturligvis vil **DFM** aldrig kunne måle sig med Duxford i størrelse og mangfoldighed af museumsfly – men i museal lødighed, historisk præg, naturmæssige kvaliteter, tilgængelighed m.m. kommer **DFM** ikke til at stå i skyggen af Duxford eller andre flyvemuseer i verden.

Folkelig og foreningsmæssig opbakning

En række foreninger har tegnet foreningsmedlemskab af Foreningen Danmarks Flyvehistoriske Museum, Værløse. Disse er: Albatros, DC-3 Vennerne, Dansk Flyvehistorisk Forening, Foreningen For Flyvende Museumsfly, Flyvevåbnets Soldaterforening Værløse, Ingeniørforeningens Flyvetekniske Selskab, København Flyvehistoriske Selskab, Pensionistforeningen Flyvestation Værløse. Disse foreninger tilsammen tæller ca. 4.850 medlemmer. Endvidere tæller foreningens medlemskare allerede langt over 140 enkeltpersoner med et bredt spektrum af baggrunde, som f. eks. tidligere aktiv pilot- eller flymekanikertjeneste i Flyvevåbnet og/eller i luftfartsselskaber, fly- og lokalhistorisk interesse, aktiv indsats for naturbevaring, m.m..

Foreningen er som nævnt i stand til at stille med det nødvendige antal frivillige, flyvetekniske eksperter og øvrige nødvendige mandskab til varetagelse af de flyvehistoriske og -tekniske opgaver og udfordringer.

Denne kerne – og med dem mange andre - vil fortsætte i en entusiastisk støtteforening omkring museet, når det er etableret.

Foreningens mange medlemmer med deres omspændende erfaringsgrundlag og forskelligartede baggrunde, har som den store fællesnævner deres interesse i at bevare dansk flyvnings historiske kulturarv. Deres omsorg for, at denne enestående mulighed, der nu findes på Værløse, for at oprette et dansk flyvehistorisk museum af international standard, udnyttes til sin fulde kapacitet, bæres frem af seriøsitet, optimisme og gå-på-mod.

Den enestående mulighed

Det er foreningens opfattelse, at den betydning, som flyvningen har haft for udviklingen af det moderne Danmark, bedst sættes et værdigt minde på dette sted, hvor fly har haft hjemme i over 70 år.

I lyset af flyvningens historiske og stadig stigende betydning for udviklingen af det moderne Danmark, vil oprettelsen af **Danmarks Flyvehistoriske Museum** på Flyvestation Værløse - nu hvor muligheden findes - være en helt enestående chance, som hverken politikere, flyve- eller kulturhistorisk ansvarsbevidste personer eller den danske befolkning i det hele taget må lade gå fra sig.

Bestyrelsen

Kristen Nørgaard Kristensen, formand
Susanne Brøgger, næstformand
Ib Bentzien, kasserer
Carsten Jørgensen, sekretær
Knud Rasmussen, medlem
Ole Rossel, medlem
Svend Trollegaard, medlem

Værløse, den 25. november 2005.